KAULI YA SERIKALI KUHUSU UPUNGUFU WA MAFUTA NCHINI ILIYOWASILISHWA BUNGENI NA PROF. SOSPETER MUHONGO (MB), WAZIRI WA NISHATI NA MADINI, TAREHE 08 NOVEMBA, 2012

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 49 (1),(2),(3) ya Kanuni za Kudumu za Bunge toleo la mwaka, 2007. Naomba kutoa kauli ya Serikali kuhusu tatizo la upungufu wa mafuta nchini.

1. Utangulizi

Mheshimiwa Spika, Kwa muda wa wiki mbili sasa nchi imekabiliwa na upungufu mkubwa wa bidhaa za mafuta ya Dizeli na Petroli katika maeneo mbalimbali ya nchi. Aidha, mahitaji ya nchi kwa matumizi ya siku moja ni wastani wa lita1,700,000 za petroli, 3,540,000 za dizeli na lita 200,000 za mafuta ya taa.

Mheshimiwa Spika, itakumbukwa kuwa mwezi Agosti, 2011 hali kama hii ilijitokeza. Tofauti pekee ni kuwa mwaka jana mafuta yalikuwepo na wafanyabiashara walikataa kuuza kutokana na bei kushuka. Hata hivyo, juhudi za pamoja kati ya Wizara yangu na EWURA zilifanikisha mgomo kuisha. Baadae, wafanyabiashara walifungua kesi kwenye Mahakama ya Usuruhishi wa Ushindani wa Kibiashara (Fair Competition Tribunal) wakipinga uamuzi wa EWURA wa kushusha bei za mafuta. Hata hivyo, Mwezi uliopita, Mahakama hiyo ilitoa hukumu kuwa uamuzi wa EWURA ulikuwa sahihi.

2. Sababu zilizosababisha upungufu wa mafuta nchini

Mheshimiwa Spika, sababu kubwa zilizosababisha upungufu uliojitokeza mwaka huu ni zifuatazo:

i) Kampuni ya Uagizaji Mafuta kwa Pamoja “Petroleum Importation Cordinator” (PIC) kutokuwa na mipango madhubuti ya uagizaji wa shehena za mafuta kulingana na mahitaji ya nchi.

ii) Uwezo mdogo wa miundombinu ya bandari ya Dar es Salaam kupokea shehena za mafuta ikilinganishwa na kasi ya ongezeko la

sasa la mahitaji ya nchi yetu na majirani zetu wanaotumia bandari ya Dar es Salaam.

iii) Kuwepo kwa matatizo ya uhaba wa mafuta kwa majirani zetu na kulazimika kutolewa vibali maalum (Priority berthing) kwa meli zenye shehena za mafuta yaendayo nje bila kuzingatia mahitaji ya ndani.

Mheshimiwa Spika, ni vizuri ikaeleweka pia kuwa kampuni za mafuta zinailalamikia EWURA chini chini kuhusu Kanuni ya kupanga bei za mafuta. Mara nyingi malalamiko ya kampuni za mafuta hujitokeza pindi bei za mafuta zinaposhuka na wakati mwingine hata kuficha mafuta.

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Nishati na Maji (EWURA) ilianzisha mfumo wa uagizaji wa mafuta kwa pamoja (BPS), chini ya Sheria ya Petroli (2008), na kuunda Kampuni ya PIC inayoongozwa na wafanyabiashara wa uagizaji wa mafuta, ambayo ilianza rasmi kufanya kazi mwishoni mwa mwaka jana.

Mheshimiwa Spika, kabla ya utaratibu wa uagizaji wa mafuta kwa pamoja kuanza kila kampuni iliagiza mafuta peke yake na kwa utaratibu wake na hivyo kuibuka kwa matatizo mbalimbali ikiwemo kukosekana kwa udhibiti wa bidhaa za mafuta yatumikayo ndani ya nchi na yasafirishwayo nje ya nchi, kukosekana kwa udhibiti wa ubora wa bidhaa ya mafuta, na hivyo kusababishia Serikali na watumiaji wa bidhaa hii kupata hasara. Hali hii ilisababisha kuanzishwa kwa mfumo wa uagizaji wa pamoja. Pamoja na matatizo madogomadogo yanayojitokeza lakini mfumo huu umekuwa na faida kubwa maana pamoja na mambo mengine tumeweza kubaini kiwango halisi cha matumizi ya mafuta nchini kwani takwimu zinaonesha matumizi kwa siku ni zaidi ya lita milioni 5 kinyume na ilivyokuwa inajulikana kuwa ni chini ya lita milioni 2 tu za mafuta ya dizeli, petroli na ya taa.

Mheshimiwa Spika, tulipoanza utaratibu huu zabuni ya kwanza ilikuwa ya miezi miwili yaani Januari na Februari, 2012 ambapo kulikuwa na meli kumi na saba (17). Meli 8 za kwanza zilipaswa kushusha mafuta Januari 2012 na meli 9 zilipaswa kushusha mwezi wa Februari, 2012. Kutokana na miundombinu isiyokidhi mahitaji yetu na kwa kuwa pia tunahudumia meli za nje, jambo ambalo ni jema, hatukukamilisha ushushaji wa mafuta

kwa wakati hivyo kusababisha kuanza kuwepo kwa msongamano wa meli bandarini.

Mheshimiwa Spika, sababu nyingine ni uchelewaji wa wafanyabiashara kukamilisha taratibu za malipo katika zabuni ya pili (2) na ya tatu (3), hivyo kusababisha meli kuchelewa kuingia bandarini kwa muda wa zaidi ya siku 10. Ucheleweshaji wa siku 10 ni siku nyingi sana kwa nchi kutumia mafuta bila kupakua mengine. Ucheleweshaji huu ulisababisha hata mafuta ya kwenda nje ya nchi kuchelewa na kusababisha majirani zetu wa Burundi, Rwanda na Zambia kuomba wapewe kipaumbele (priority berthing).

Mheshimiwa Spika, Bodi ya PIC nayo haikutekeleza wajibu wake kama ipasavyo kwa kutokuwa na mipango madhubuti wa uagizaji wa shehena za mafuta kulingana na mahitaji ya nchi jambo ambalo limechangia kwa kiasi fulani kuathiri upatikanaji wa mafuta nchini.

3. Hatua zilizochukuliwa na Serikali

Mheshimiwa Spika, kutokana na mapungufu hayo Serikali ikalazimika kuingilia kati ili kuhakikisha hali ya upatikanaji wa mafuta inarejea nchini haraka iwezekanavyo.

Tarehe 02 Novemba, 2012 Waziri wa Nishati na Madini Mhe. Prof. Sospeter Muhongo alikutana na wadau wa sekta ya mafuta ikiwemo kampuni ya uagizaji mafuta kwa pamoja (PIC) na kuchukua hatua zifuatazo:

(i). Asilimia hamsini (50%) ya mafuta yaliyokuwa yanakwenda nje ya nchi (Transit fuel) yauzwe ndani ya nchi.

(ii). Jitihada za makusudi zinafanywa na Wizara ya Nishati na Madini, kwa kushirikiana na Wizara ya Uchukuzi, kuhakikisha kuwa Boya jipya kubwa la kupakulia mafuta (SBM) linaanza kazi mapema kadri iwezekanavyo.

(iii). Serikali kupitia Wazara ya Nishati na Madini inaziangalia upya kanuni za uagizaji wa mafuta wa pamoja ili ziweze kukidhi matakwa ya mfumo wa uagizaji wa pamoja kwa maslahi ya Taifa.

Kwa wakati huu Serikali imelazimika kuunda upya Bodi ya PIC ili kurekebisha mapungufu yaliyojitokeza.

(iv). Serikali inaendelea na juhudi zake za kuanzisha mpango wa hifadhi ya mafuta ya Taifa (Strategic Petroleum Reserve – SPR), kwa lengo la kujihakikishia uwepo wa mafuta nchini wakati wote kwa ajili ya usalama wa nchi wakati wa dharura.

4. Hali ya usambazaji wa mafuta nchini kwa sasa

Mheshimiwa Spika, kutokana na jitihada hizi zote za Serikali,kuanzia tarehe 30/10/2012 mafuta ya aina zote yameanza kuchukuliwa kutoka kwenye maghala ya mafuta Dar es Salaam kwenda maeneo mbalimbali ya nchi. Taarifa za usambazaji wa mafuta kwa lita za ujazo tangu tarehe 30/10/2012 hadi 05/11/2012 ni kama ifuatavyo.

Tarehe 30/10/2012: Petroli 1,636,000; Dizeli 3,263,600; M/Taa 698,200

Tarehe 31/10/2012: Petroli 2,104,600; Dizeli 4,389,380; M/Taa 446,000

Tarehe 01/11/2012: Petroli 1,612,500; Dizeli 5,104,700; M/Taa 233,500

Tarehe 02/11/2012: Petroli 2,475,500; Dizeli 5,864,000; M/Taa 272,000

Tarehe 03/11/2012: Petroli 2,192,750; Dizeli 3,906,930; M/Taa 3,000

Tarehe 04/11/2012: Petroli 47,000; Dizeli 632,500; M/Taa 23,500

Tarehe 05/11/2012: Petroli 2,184,300; Dizeli 5,539,519; M/Taa 48,500

Siku ya Jumapili, tarehe 4/11/2012 usambazaji ulishuka kwa kuwa baadhi ya makampuni ya mafuta hayafanyi kazi siku za mwisho wa wiki na mengine hufanya kazi nusu siku.

Mheshimiwa Spika, Serikali itaendelea kushirikiana na EWURA na makampuni ya mafuta na wadau wengine wote muhimu ili kuhakikisha kuwa upatikanaji wa mafuta nchini unarejea katika hali ya kawaida. Aidha, hali ya upungufu itakuwa ikiisha taratibu taratibu kwa kuwa upungufu uliishakuwa mkubwa kwenye baadhi ya mikoa nchini.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.